نووسینی د. زاهیر سوران .

11 ی ئەیلولی 2004 .

لا ڕەشە (Gangrene)

برینییە لەو بارە کوتوپڕە دژوارەی لە ئەنجامی هەوکردنی برینێکەوە دروست دەبێت و ئەندامە بریندارەکە دادەرزێنێت و زۆرجاران دەبێتە هۆی بڕینەوەی ئەندامەکە ، زۆرجاریش بێچارە کردن دەبێتە هۆی مردن.

هۆزانی

ناسراوترین بەکتریای گانگرینە نێوی:

Clostridium Perfringens, Cl. Septicum هەروەها بە دەگمەن Cl. Histolyticum, Sporogenes, Fallax, Bifermentans دەبێتە هۆی لاڕەشە لەنێو هەموو جۆرەکاندا جۆری Cl. perfringens بەرێژەی لە 64–80 ٪ دا دەبێتە هۆی لاڕەشە. بەکتریایەکی گرامپۆزەتیڤە و زۆر ئەستورە و نزیکەی 1–8, 2 مایکرۆن دەبێت ، بەکتریاکە لەخاك ، هەوا و خۆراکدا هەیە. بەتاقیکردنەوەی لە 163 کیسە خۆڵی شوێنە جیاوازەکانی ئەورووپادا توانراوە لە 100 ٪ Cl. Perfringens جوداکراوەتەوە ، لە 64 ٪ یش Cl. Novyi و وە Cl. Septicum تەنیا لە 8 ٪ ی بارەکاندا جوداکراوەتەوە. کلوسترۆدیۆم بەئاسانی لەنێو ریخۆڵەی مرۆڤدا هەس, هەروەها لە 5 ٪ کەناڵی زاوزێی ژنی لەش ساخدا هەیە. بەکتریاکە لەهەوای سەر شەقام و کوڵان و ژووری نەشتەرگەریشدا جوداکراوەتەوە ، هەروەها لە سەرسمت و ناوپۆشەکانیشدا هەیە. هەموو جۆرەکانی بەکتریاکە کەمێك ژەهر دروست دەکەن و لەجۆرێکەوە بۆ جۆرێکی دی جیاوازە. Cl. Perfringens شەش جۆری هەیە کەئەمانەن: A, B, C, D, E, F بەڵام لە هەموویان گرنگتر جۆری A یە. ئەم جۆرە 12 جۆر ژەهر و ئەنزیم دروست دەکات بەپێی ئەلف و بێی یۆنانی نوسراوە و لەهەموویان گرنگتر جۆری ئەلفایانە. لاڕەشە نەخۆشییەکە بەزۆری لەکاتی جەنگدا بڵاوە, پاش ئەوەی برینێکی هەڵتەکاو تووشی بەکتریاکە دەبێت و پاشتر بەکتریاکە لەبرینەکەدا زێدەکات و دەبێتە هۆی هەوکردنێکی تێکەڵ بە 2–3 جۆری بەکتریاکە.

هەندێك جار هەردوو بەکتریای گرامپۆزەتیف و گرامنێگەتیڤ بەشداری هەوکردنەکە دەکەن. لەم کاتەدا بەکتریاکان ژەهر دروست دەکەن و هێرش دەکەنە سەر خانەکانی دراوسێی برینەکە و خانەکان دادەرزێنن و دەکوژن. پاش ئەوەی بەکتریاکە بەرێگای پێست یان هەرس دا دەگاتە نێو لەش ، پاشتر خۆی دەگەیەنێتە نێو خوێن و لەوێشەوە دەگەنە نێو خانەکانی سپڵ, جگەر, لیمفەگرێ و مۆخی ئێسك.

نیشانەکان

برینەسۆی هەڵتەکاو بەگوللە ، قەمە و ڕمی جەنگ بە بەکتریای کلوستریدیۆم دەبێتە هۆی دەرکەوتنی نیشانەی توندی جیاواز یان توندی ژەهراوی بێئەوەی خانەکانی دراوسێ تووشی هەوکردن بکات.

جۆرەکانی لاڕەشە:

1- لاڕەشەی گازی کلۆسترۆیدی:

ماوەی کڕکەوتنی بەکتریاکە لە 1–2 ڕۆژدایە, هەندێك جار لەنێوان کاژێرێك و 6 ڕۆژدایە. سەرەتا برینەکە دەئاوسێت و ژان دەکات (ژانەکە لەشێوەی شەتەکدان دایە) کێمو زوخاوێکی پیس و بۆگەنی ناخۆشی لێدێتە دەرەوە و ئاوساویەکە گازی دەردەکەوێت. پێستی دەوروبەری برینەکە شین، سارد و مەرمەڕی دەنوێنن، دەمی برینەکە کراوەیە و داڕزاوە و لێواری خانەکانی مردوون. نەخۆش زۆر پەرێشانە ، تا (بەرزبوونەوە و نزم بوونەوەی پلەی گەرمی) ، زۆربوونی لێدانی دڵ ، کەمێ ڕەنگ زەردی ، کەمبوونەوەی میز ، بێهێزی و لاوازی و هەندێك جار لەتاو ئازار نەخۆش لەهۆش خۆی دەچێت.

ڕێڕەوی نەخۆشییەکە

بە گشتی ڕێڕەوی سووتانەوەکە زۆر خێرایە و زۆرجار لە 48 کاژێردا ژەهرەکە دەتەنێتەوە و نەخۆش دەمرێت ، گەر زۆر زوو چارە نەکرێت ئەوا لە 100 ٪ نەخۆش دەمرێت.

2- لاڕەشەی گازی نا کۆلۆستریۆدیۆمی:

نیشانەکانی وەکو پێشوو وایە ، بەڵام هۆی گانگرینەکە جیاوازە و لەوانەیە پسیۆدومۆناس یان ئینترۆباکتێر بێت. لەڕاستیدا ئەم جۆرەیان چارەدەکرێت و مەترسی کەمترە.

* بەڕای شارەزایان نیشانەکانی لاڕەشە ئەمانەن: لەلای (ڕاست ، چەپ) ی برینەکەدا نەخۆش هەست بەقورسایی دەکات. نیشانەکان لەپڕ دەردەکەون و برینەکە پەنماوە و زۆر بەئازارە ، گاز لە شوێنی برینەکە دایە ، لێدانی دڵ زێد دەبێت و بەرزی و نزمی تا نیشانەیەکی ژاری بوونە و نەخۆشیش زۆر بێئارامە.

دەستنیشانکردن

– زۆرجاران نیشانەی جێگەیی و گشتی برین و سووتانەوەکە دەستنیشانکردن ئاسانتر دەکەن.

– تاقیکردنەوەی بەکتریایی، (بۆ دەستنیشانکردنی جۆری میکرۆبەکە) زۆر پێویستە.

– چاندن ، نموونەیەك وەردەگرێت و دەنێردرێت بۆ تاقیگای تایبەت بۆ دەستنیشانکردنی میکرۆبەکە.

چارەسەرکردن

پێویستە ئەم خاڵانە لەبەرچاو بێت و پشت گوێ نەخرێت:

- پێویستە خێرا نەخۆش بگەیەنرێتە بەشی فریاگوزاری پەلە و شارەزا چارەی بکات.
- پێویستە بەزووترین کات دەست بەچارەسەرکردنی گانگرینەکە بکرێت ، چونکە لەوانەیە لەچەند کاژێرێکدا نەخۆش بمرێت, هەندێك جار تا پزیشك ئامادە دەبێت نەخۆش دەمرێت.
- پێویستە بەشی نەشتەرگەری ، بەشی ژەهراوی بوون و بەشی دژی میکرۆب لەچارەسەرکردندا بەشدار بن و هاریکاری یەکتربکەن.

چارەکردنی نەشتەرگەری

پێویستە ئەم کارە زوو ئەنجام بدرێت و چەند کونێکی قوڵ بکرێتە دەوروبەری برینەکە و فتیلی پزیشکی پاکژی زۆری تێبکرێت, پێویستە دەمی برینەکە نەگیرێ و بەرەڵا بکرێت و تەنیا بە (ئۆکسجین) هایدرۆجین پیرۆکساید پاك بکرێتەوە ، لە کاتی هەوکردنی پەلەکاندا زۆرجار پێویستە دەست یان لاق ببڕێتەوە.

سەرەتا پێویستە لەخوێهێنەرەوە دەرزی پەنسیلین G لەگەڵ ئاوی دڵۆپاودا بەرێژەی 1 ملیۆن یەکە لەخوێنهێنەرەوە بدرێت بە نەخۆش. پاشتریش 12–18 ملیۆن یەکە لە 24 کاژێردا بدرێت بەنەخۆش ، یان دەتوانین 8–12 گم کەپسولی ئەمپیسیلین بدرێت بە نەخۆش. گەر بەکتریاکە کلوسترۆدیۆم نەبوو ئەوا جێنتامایسین یان تۆبرامایسین 105 ملگم بۆ 1 کگم کێشی نەخۆش بەکاردەهێنرێت . هەروەها بە پێی جۆری بەکتریاکە و هەستیاری ئەنتیبا یۆتیك دەدرێت بەنەخۆش.

سەرچاوەکان

1– د . زاهیر سوران ، نەخۆشییە درمەکان ، سۆ بەکترياييەكان ، بەشی سێیەم ، چاپی یەکەم ، سلێمانی– کوردستان ، 2004 .

References:
1.Bennrtt lorber., Gas Gangrene and other Clostridium Associated Diseases. In: Principles and Practice of Infectious Diseases, 4th eds. 1995;: 224: 2182-2195.
2.Marin GH. Voiculescu,. Infectious Diseases, vol 2, Med Ed. Bucharest 95; 1990. P.589-594.
3.Iwarson-Norrby, Infektionsmedicin, epidermiologi, Klinik och terapi, Stockholm, 1998.